

ਕਲੀਸੀਆ ਦਾ ਆਊਣਾ

ਰਸੂਲਾ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੋਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਸੀਹ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਚਰਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈ ਸਭ ਨਥੂਵਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦਾ ਚਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਬਰਕਤ, ਮੌਕਾ ਜਾਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਨਵੀਂ ਬਰਕਤ ਕਲੀਸੀਆਂ ਸੀ। ਅਸਲ 'ਚ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ 'ਕਲੀਸੀਆ' ਸ਼ਬਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਯਿਸੂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਮੈਂ ... ਆਪਣੀ ਕਲੀਸੀਆ ਬਣਾਵਾਂਗਾ' (ਮੱਤੀ 16: 18)। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਰਤੋਂ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 5: 11 ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਸਾਰੀ ਕਲੀਸੀਆ ਤੇ ... ਵੱਡਾ ਭੈਅ ਛਾ ਗਿਆ।' ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2: 47 ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ KJV ਵਾਲੀ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਚਰਚ (ਜਾਂ) 'ਕਲੀਸੀਆ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਮੂਲ ਯੂਨਾਨੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਉਸ ਆਇਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। KJV ਵਾਲੀ ਬਾਈਬਲ ਦਾ ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, 'ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਲੀਸੀਆ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।' ॥੧੧॥ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਈਬਲ 'ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਲਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।' ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ 'ਕਲੀਸੀਆ' ਅਤੇ 'ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ' ਸ਼ਬਦ 114 ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, 20 ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਕਾਸ ਦੀ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖਾਸ ਥਾਂ ਹੈ। 33 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਦੇ ਕੰਮ ਰਾਹੀਂ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਸ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸਦੀ ਦੇਹ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਨਤਕਾਲ ਵਿਚ ਬਚਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਅਫਸੀਆਂ 1:22, 23; 5:23)।

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਇਮ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 9: 31; 11: 26; 14: 23; 20: 17)। ਇੱਜੀਲ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਬੰਦਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਮੰਡਲੀ ਬਣ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਕਲੀਸੀਆ' ਆਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਖਾਸ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ‘‘ਚਰਚ’’ ਲਈ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਇਕਲੋਸੀਆ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਅਤੇ ਕੇਲੀਅਨ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘‘ਬਾਹਰ’’ ਅਤੇ ਕੇਲੀਅਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘‘ਸੱਦਣਾ’’ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕਲੋਸੀਆ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘‘ਸੱਦੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ’’ ਇਹਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਗੁਟਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਕ ਆਮ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਇਕ ਖਾਸ ਧਾਰਮਿਕ ਅਰਥ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

ਮੂਲ ਵਿਚ ਇਕਲੋਸੀਆ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਿਰਫ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਵਰਤੋਂ ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਸਭਾਵਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਲੀਡਰ ਲੋਕ ‘‘ਸੱਦੇ ਹੋਏ’’ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਆਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰਹਿਨਮਾਈ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਇਕਲੋਸੀਆ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਕਸਦ ਲਈ ਜਦ ਕੋਈ ਸਭਾ ਸੱਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਜਾ ਜਮਾਤ ਲਈ ਇਕਲੋਸੀਆ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਦੇਮੇਤਰਿਊਸ ਵੱਲੋਂ ਪੌਲਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜਮਾਨਾ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨਾਲ ਅਫਸੂਸ ਵਿਚ ਦੰਗਾ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੀੜ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 19:30, 32, 43)। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੰਤਰੀ ਨੇ ‘‘ਸਭਾ’’ ਭਾਵ ਕਲੀਸੀਆ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਇਥੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਖਾਸ ਸਭਾ ਲਈ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਕਲੋਸੀਆ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕਈ ਰੂਹਾਨੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹਨ। (1) ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਹਦੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ (ਮੱਤੀ 16:18), ਜਿਹੜੀ ਉਹਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਦੇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਅਫਸੀਆਂ 1:22, 23), ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਉਹਨੇ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿਤੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 20:28) ਅਤੇ ਜਿਹਨੇ ਸੰਕੇਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਦੀ ਲਾੜੀ/ਪਤਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਅਫਸੀਆਂ 5:22-33)। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਰਲਾਏ ਜਾਣ ਵਿਚ ਹਰ ਸਦੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ‘‘ਮਸੀਹੀ’’ ਹੋਣ ਦਾ ਖਾਸ ਸਬੰਧ ਰਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 11:26)। ਇਹ ‘‘ਇਕ ਦੇਹ’’ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਦੇਹ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਪੌਲਸ ਨੇ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਦੱਸਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕੋ ਕਲੀਸੀਆ ਹੈ ਜੋ ਮਸੀਹ ਦੀ ਹੈ (ਅਫਸੀਆਂ 4:4)। ਅਬਰਾਹਾਮ, ਮੁਸਾ, ਦਾਊਦ, ਦਾਨੀਏਲ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਸਭ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਅੰਰਤਾਂ ਜੋ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ, ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਬਚਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਸੀਹੀ ਆਖਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ।

(2) ਇਕਲੋਸੀਆ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਥਾਂ ਇੰਜੀਲ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸਥਾਨਕ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਇੰਜੀਲ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਉੱਥੋਂ ਕਲੀਸੀਆ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ। ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਹੈ।

ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਡਿਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ‘ਕਲੀਸੀਆ’ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਕਲੀਸੀਆ ਭਾਵ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਦਿੱਤੀ ਇੱਕੋ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀਆ ਮੰਡਲੀਆਂ ਸਨ। ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੀ ਡਿਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨ (ਫਿਰੂ ਕਲੀਸੀਆ) ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਵੀ ਡਿਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਡਿਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨਾਂ ਹਨ ਸਭ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮਸੀਹ ਦੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਡਿਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ। ਨਾ ਹੀ ਯਿਸੂ ਕਿਸੇ ਡਿਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਰਿਆ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕਲੀਸੀਆ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਰਿਆ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਡਿਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਬਲਕਿ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਹੀ ਰੂਹਾਨੀ ਦੇਹ ਦਾ ਮੁਕਤੀਦਾਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਅਫਸੀਆਂ 5:23)। ਡਿਨੋਮੀਨੇਸ਼ਨ ਉਹ ਰੂਹਾਨੀ ਦੇਹ ਬਣਨ ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਬਾਈਬਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਇਕਲੇਸੀਆ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਖੁਦਾ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਸਭਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਰਸਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 14:27; 1 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 11:18; 14:23, 28, 33)। ਪੌਲਸ ਨੇ ਕੁਰਿੰਥੁਸ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਿਆ। ਖਾਸ ਕਰ ਅਧਿਆਇ 14 ਵਿਚ, ਪੌਲਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੋਅਜ਼ਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਨਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਰੋਕੀ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਉਹਨੇ ਖੁਦਾ ਤੀ ਬੰਦਰੀ ਲਈ ਕੁਰਿੰਥੁਸ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਲਈ ਇਕਲੇਸੀਆ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ‘ਕਲੀਸੀਆ’ ਜਾਂ ਇਕਲੇਸੀਆ ਅਖਵਾਉਣਾ ਆਮ ਸੀ।

ਆਮਤੌਰ ਤੇ ‘ਕਲੀਸੀਆ’³ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਇਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮਤਲਬ ਜਦ ਕਈ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਡਲੀ ਯਸ਼ਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:41, 47; 8:1) ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੀਰੀਆ ਦੇ ਅੰਤਾਕੀਆ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਡਲੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 11:25, 26)। ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਮੁਤਾਬਕ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:8) ਪੂਰੇ ਯਹੁਦੀਆ, ਗਲੀਲ ਅਤੇ ਸਾਮਰੀਆ ਵਿਚ ਵੀ ਮੰਡਲੀਆਂ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈਆਂ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 9:31)। ਪੌਲਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ, ਪਿਸਿਦੀਆ ਦੇ ਅੰਤਾਕੀਆ, ਇਕੁਨੀਓਮ, ਲੁਸਤਰਾ ਅਤੇ ਦਰਬੇ ਵਿਚ ਮੰਡਲੀਆਂ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ

(ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 14:20-23)। ਦੂਜੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਸੀਰੀਆ ਅਤੇ ਅੰਤਾਕੀਆ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 15:41)। ਛੇਤੀ ਹੀ ਕੁਰਿਬੁਸ (18:8; 1 ਕੁਰਿਬੀਆਂ 1:1, 2); ਅਫਸੂਸ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 20:17, 28; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 2:1); ਬੱਸਲੁਨੀਕੇ (1 ਬੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 1:1); ਰੋਮ (ਰੋਮੀਆਂ 16:5); ਫਿਲਿਪੈ (ਫਿਲਿਪੀਆਂ 4:15) ਅਤੇ ਅਸੀਆ ਦੇ ਛੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਸਮੁਰਨਾ, ਪਰਗਾਮ, ਥੁਅਤੀਰੇ, ਸਰਦੀਸ, ਫਿਲਾਡੇਲੀਆ ਅਤੇ ਲੋਦੀਕੀਆ ਵਿਚ (ਵੇਖੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 2 ਅਤੇ 3) ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਗਲਾਤੀਆ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਲੀਸੀਆਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ (1 ਕੁਰਿਬੀਆਂ 16:1)। ਦਮਿਸ਼ਕ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਮੰਡਲੀ ਸੀ ਜਿਹਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੌਲਸ ਉੱਥੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 9:10, 19ਅ, 25)।

ਕੁਝ ਸੁਭਾਗਦਿਵ

ਪਤਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਸੂਲਾਂ ਨੇ ਯਹੁਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਇੰਜੀਲ ਸੁਣਾਈ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2)। ਫਿਲਿਪੁਸ ਨੇ ਸਾਮਰੀਆ ਵਿਚ ਵਚਨ ਸੁਣਾਇਆ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 8:5) ਅਤੇ ਖਿੰਡ-ਪੁੰਡ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਚੇਲੇ ਬੜੀ ਸਰਗਾਮੀ ਨਾਲ ਅੰਤਾਕੀਆ ਤਕ ਵਚਨ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 11:19-21)। ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੌਰਾਨ ਪੌਲਸ ਅੰਤਾਕੀਆ, ਇਕੁਨਿਉਮ, ਲੁਸਤਰਾ ਅਤੇ ਦਰਬੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਵਚਨ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਇੰਜੀਲ ਨੂੰ ਏਸ਼ੀਆ ਮਾਈਨਰ ਤਕ ਲੈ ਗਿਆ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 13; 14)।

ਪੌਲਸ, ਸੀਆਸ ਅਤੇ ਤਿਮੋਬਿਉਸ ਨੇ ਕੁਰਿਬੁਸ ਵਿਚ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 18:1-11) ਅਤੇ ਬੱਸਲੁਨੀਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦਾ ਵਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਈਆਂ (1 ਬੱਸਲੁਨੀਕੀਆਂ 2:13)। ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੇ ਅਫਸੂਸ ਵਿਚ ਪੌਲਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਇੰਜੀਲ ਸੁਣੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 19:10; 20:31)।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਥਾਂਵਾਂ ਵਿਚ, ਰਾਜ ਦਾ ਬੀਅ, ਬੀਜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣੇ (ਲੁਕਾ 8:11), ਇਵੈਂਜਲਿਸਟਾਂ ਭਾਵ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨੇਕ ਅਤੇ ਖਰੇ ਦਿਲ ਪਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦਾ ਬੀਅ ਬੀਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉੱਗ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਪੁੰਗਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਢੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਕੁਝ ਅਬਦੀ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਕਲੀਸੀਆ’ ਆਖਿਆ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਯਿਸੂ ਮਸੀਹ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦਾ ਦੇ ਅਬਦੀ ਮਕਸਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਨ (ਅਫਸੀਆਂ 1:3-6; 3:10)। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਲੀਸੀਆ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਵਾਅਦੇ (ਮੱਤੀ 16:18) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 20:28; 1 ਪਤਰਸ 1:18, 19)। ਇਹ ਲੋਕ ਖੁਦਾ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਦੇਹ ਭਾਵ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ (ਅਫਸੀਆਂ 1:22, 23)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਲਿਆ ਸੀ (ਅਫਸੀਆਂ 5:23)।

ਅੱਜ ਕਲੀਸੀਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੁਦਾ ਦੀ ਅਬਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ (ਅਫਸੀਆਂ 1:23)। ਇਹ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਕਬੂਲੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਅਫਸੀਆਂ 3:21)। ਸਿਰਫ਼ ਇਹੀ ਲੋਕ ਪਵਿੱਤਰ ਯਾਜਕ ਹਨ ਜੋ ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਕਬੂਲੇ ਜਾਣ ਯੋਗ ਬੰਦਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਵੰਸ਼, ਯਾਜਕਾਂ ਦੀ ਸਾਹੀ ਮੰਡਲੀ, ਪਵਿੱਤਰ ਕੌਮ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਖਾਸ ਪਰਜਾ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰਹਿਮ ਪਾਏ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹਨ (1 ਪਤਰਸ 2:5, 9, 10)।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਲੋਕ ਅਪਣੀ ਕਿਸੇ ਖੂਬੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇੰਛਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਯੋਗ ਠਹਿਰ ਕੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਉਸ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਸਚਮੁਚ ਖਾਸ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸੂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਧੋਤਾ ਗਿਆ (ਅਫਸੀਆਂ 5:26) ਅਤੇ ਉਹ ਬੜੀ ਆਸ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਆਉਣ ਤੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨੇ ਉਹ ਖੁਦਾ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਅਰਥਾਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਦੇ ਉਸ ਦਿਨ ਉਹਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਜਤ ਪਾਉਣਗੇ (1 ਤਿਮੋਬਿਊਸ 3:15; 1 ਯੂਹੀਨਾ 3:1)।

ਸਾਰ

ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਸੁਰੂਆਤ ਹੋਈ। ਇਹ ਯੁੱਗਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੱਸਣ ਦਾ ਸਿਖਰ ਸੀ (1 ਕੁਰਿੰਧੀਆਂ 10: 11)। ਮਸੀਹ ਦੇ ਸਲੀਬ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਰਕਤ ਪਾਏ ਲੋਕ ਹਨ। ਅੱਜ ਬਾਈਬਲ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦੇ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨੇ ਕਿਵੇਂ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਸੀਹੀ ਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਆਸ ਬੱਝ ਸਕਦੀ ਹੈ (ਰੋਮੀਆ 15:4)। ਖੁਦਾ ਨੇ ਸਨਾਤਨ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨੇ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਇਕ ਰੋਮਾਂਚ ਭਰਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਕਦੋਂ, ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ।

ਛੁਟਕਾਰੇ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸਿਖਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਤੇ, ਜਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲੀਸੀਆ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਾਅਤਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਤਿਨ ਸਾਲ ਤਕ ਇਸ ਨਵੇਂ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕਲੀਸੀਆ ਦੀ ਅਸਲ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਡਾਲਸਤੀਨ ਵਿਚ ਘੁਮਾਇਆ। ਜਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲੀਸੀਆ ਉਦੋਂ ਬਣਾਈ, ਜਦ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾ ਕੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨੇ ਉਹੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ। ‘ਪਤਾਲ ਦੇ ਛਾਟਕ’ (ਮੱਤੀ 16:18) ਵੀ ਜਿਸੂ ਵੱਲੋਂ ਕਲੀਸੀਆ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਇੱਕਾ ਨਹੀਂ ਢਾਹ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼ੇਤਾਨ ਇਸ ਦਾ ਕਦੇ ਇਸ ਤੇ ਵਸ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਲੀਸੀਆ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਦੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਤਕ ਵੀ ਰਹੇਗੀ। ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਿਤਾਬ ਉਸ ਰੋਮਾਂਚ ਭਰੀ ਛਤਹਿ ਦਾ ਖੁਦਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ।

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹KJV ਵਿਚ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:47 'ਚ "church" ਅਰਥਾਤ ਕਲੀਸੀਆ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਬਧੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਅਦ 'ਚ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖੁਸ਼ਬੜੀ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ''ਕਲੀਸੀਆ'' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 5:11; 8:1, 3)। ²ਜਿਸੂ ਨੇ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬੈਪਟਿਸਮੇਸ ਦੀ ਇਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ baptizein ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਹਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ''ਡੁਖੋਣ, ਗੋਤਾ ਲਾਉਣਾ ਜਾਂ ਡਬਕੀ ਲਾਉਣਾ।'' ਉੱਨ ਅਤੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੌਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਥਾਨ ਢੁਕੋਣ ਲਈ ਇਹਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ 1611 'ਚ KJV ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਉਲਟ, ਚਰਚ ਆਫ਼ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਮਸੀਹੀ ਬਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਛਿੜਕਾਅ ਤੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ ਕਰਕੇ, ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਬਦਲਣਾ ਸੀ। ³ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤੇਮਾਲਾਂ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਪਵਾਦ ਵਿਚ ਇਕਲੋਅਹੀਅਈ ਵਰਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਵਾਰ ਹੋਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸਤੀਫਾਨ ਨੇ ''ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬਪਤਿਸਮਾ'' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 7:38)। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਸਤੀਫਾਨ ਮਿਸਰ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਅਤੇ ਵਾਅਦੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਕਨਾਨ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਸੀਨੈ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

© 2009 Truth for Today